

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 229/2023-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Petrom Bojdom, Fraňa Mojtu 43, Nitra, proti uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 34 Ek 3729/2021 z 19. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 34 Ek 3729/2021 z 19. januára 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 34 Ek 3729/2021 z 19. januára 2023 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Okresnému súdu Banská Bystrica na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Banská Bystrica **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich jej právnenému zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou, prijatou ústavným súdom na ďalšie konanie uznesením č. k. I. ÚS 229/2023-8 z 13. apríla 2023, domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať jej trovy konania.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresný súd napadnutým uznesením zamietol sťažnosť sťažovateľky (povinnej v exekučnom konaní) namierenú proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, ktorým bol zamietnutý jej návrh na zastavenie exekúcie. Exekučným titulom,

na podklade ktorého oprávnená [REDAKOVANÉ] (ďalej len „oprávnená“), viedla proti sťažovateľke exekúciu, bol výkaz nedoplatkov č. 2109039613 zo 16. augusta 2021 (ďalej aj „exekučný titul“ alebo aj „výkaz nedoplatkov“). Sťažovateľka tvrdila, že pohľadávka vymáhaná v exekúcii je voči nej nevyožiteľná, a to z dôvodu, že dlh na zdravotnom poistení uplatnený vo výkaze nedoplatkov vznikol v období od 1/2015 do 12/2019, a tiež z dôvodu, že Okresný súd Bratislava I uznesením č. k. 27 OdK 456/2020 z 5. novembra 2020, zverejneným v Obchodnom vestníku č. 224/2020 20. novembra 2020, vyhlásil na majetok sťažovateľky konkurz a zároveň rozhodol o jej oddlžení tak, že ju zbavil všetkých dlhov, ktoré môžu byť uspokojené iba v konkurze. Keďže pohľadávka oprávnenej vznikla pred rozhodným dňom a nejde o nedotknutú pohľadávku v zmysle § 166c zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze“), považuje sa za nevyožiteľnú, a teda existuje zákonný dôvod na zastavenie exekúcie.

3. Predmetom skúmania exekučného súdu sa stalo posúdenie okamihu vzniku pohľadávky oprávnenej a či táto pohľadávka (ne)podlieha oddlžení sťažovateľky, a teda či ide o dôvod, pre ktorý je potrebné exekúciu zastaviť.

4. Nastolený problém vyriešil okresný súd konštatovaním, že čas vzniku pohľadávky je potrebné vyvodiť z ustanovení zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (v znení zákona č. 718/2004 Z. z.) v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 580/2004 Z. z.“ alebo aj „zákon o zdravotnom poistení“), pričom rozhodujúcimi pre posúdenie vzniku pohľadávky boli okolnosti, za ktorých povinnej vznikla povinnosť uhradiť nedoplatok na poisťovníku. Nadväzne vychádzal z tvrdení oprávnenej, ktorá 4. mája 2021 doručila sťažovateľke výzvu na oznámenie platiteľa poisťovníku. Keďže sťažovateľka na výzvu nereagovala, jej doručením bola v zmysle § 23 ods. 13 zákona č. 580/2004 Z. z. zaevidovaná ako samoplatiteľ podľa § 11 ods. 2 zákona č. 580/2004 Z. z. Až stanovením subjektu, ktorý je povinný platiť poisťovné (za určité časové obdobie), došlo k vzniku povinnosti (zaplatiť dlžné poisťovné) zo strany sťažovateľky. S ohľadom na uvedené okresný súd uzavrel, že pohľadávka oprávnenej vznikla (a stala sa splatnou) voči konkrétnej osobe (sťažovateľke) 13. mája 2021 (uplynutím 8 dní od doručenia výzvy na oznámenie platiteľa poisťovníku), ktorú si následne uplatnila výkazom nedoplatkov. Pohľadávka oprávnenej vznikla až po rozhodujúcom dni, nemohla byť do konkurzu prihlásená, a preto nespadá pod oddlžení a možno ju exekúčne vymáhať.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka je na rozdiel od okresného súdu presvedčená o tom, že pohľadávka na poisťovníku na verejné zdravotné poistenie vznikla v období od 1/2015 do 12/2019, teda pred rozhodným dňom. V tejto súvislosti poukazuje na relevantné ustanovenia zákona č. 580/2004 Z. z. s tým, že povinnosť uhradiť poisťovné vzniká dňom nasledujúcim po dni, v ktorom sa skončila povinnosť platiť poisťovné za zamestnanca alebo za samostatne zárobkovo činnú osobu. Pokiaľ verejne zdravotne poistená osoba ukončí pracovný pomer napr. k 31. januáru kalendárneho roka a nebude zaradená do evidencie nezamestnaných, tak za mesiac február jej vzniká povinnosť uhradiť poisťovné. Pokiaľ nedôjde k úhrade poisťovníku, vzniká takejto osobe dlh na poisťovníku a zároveň pohľadávka na poisťovníku pre zdravotnú poisťovňu. Tomu zodpovedá i rozpis dlžných súm uvedených vo výkaze

nedoplatkov zo 16. augusta 2021, v ktorom sa uvádza obdobie, dátum splatnosti poistného a suma poistného za jednotlivé mesiace. Dlh na poistnom za obdobie január 2015 vznikol vtedy, keď 8. februára 2015 nebolo zaplatené poistné, a 9. februára 2015 vznikla oprávnenej pohľadávka na poistnom.

6. Podľa sťažovateľky vydanie výkazu nedoplatkov nie je konštitutívnym rozhodnutím, ale rozhodnutím deklaratórnym, ktorým si veriteľ uplatňuje a vyčísľuje pohľadávky za skoršie obdobie. Veriteľovi nič nebráni uplatňovať si staršie pohľadávky takýmto spôsobom. Vydaním výkazu nedoplatkov sa vymožitelnosť pohľadávok vzniknutých pred rozhodným dňom neobnovuje, a keďže pohľadávky vznikli pred vyhlásením konkurzu, v dôsledku vyhlásenia konkurzu na majetok sťažovateľky a jej súčasného oddĺženia stratili vykonateľnosť.

7. Sťažovateľka je toho názoru, že § 23 ods. 13 zákona č. 580/2004 Z. z. uvádza iba to, že poistenec, ktorý ani na výzvu zdravotnej poisťovne nesplní oznamovaciu povinnosť do 8 dní od doručenia výzvy, sa na účely tohto zákona považuje za platiteľa poistného. Dané ustanovenie iba konkretizuje platiteľa poistného, ale nemá nič spoločné so vznikom pohľadávky na poistnom, pretože pohľadávka na poistnom už vznikla. Ak oprávnená doručovala sťažovateľke výzvu na oznámenie platiteľa poistného, urobila tak preto, aby zistila platiteľa poistného, teda toho, kto uhradí dlh na zdravotnom poistení, ktorý už vznikol, a nie dlh, ktorý ešte len vznikne. Až následne bol sťažovateľke doručený výkaz nedoplatkov. Keďže pohľadávka na zdravotnom poistení vznikla za obdobie 1/2015 až 12/2019, konkurz bol vyhlásený 21. novembra 2020 a 13. mája 2021 oprávnená zistila, že platiteľom poistného, ktorý vznikol pred vyhlásením konkurzu, je sťažovateľka, potom mala oprávnená tento dlh odpísať podľa § 17c ods. 1 písm. c) zákona č. 580/2004 Z. z.

8. Z uvedených dôvodov považuje sťažovateľka napadnuté uznesenie za zasahujúce podstatu jej práv.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

9. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. Spr 4034/2023, doručenom ústavnému súdu 27. apríla 2023, zotrval na záveroch, ktoré konštatoval v napadnutom uznesení. Podľa jeho názoru vznikla vymáhaná pohľadávka až po rozhodujúcom dni podľa § 166a písm. a) zákona o konkurze, určením subjektu povinnosti (dlžníka), v dôsledku čoho nespadá pod oddĺženie povinnej a možno ju exekučne vymáhať. O pohľadávke možno uvažovať, ak je na jednej strane právo veriteľa na plnenie a na druhej strane povinnosť dlžníka plniť. Pohľadávka teda vzniká za existencie minimálne dvoch účastníkov právneho vzťahu – veriteľa a dlžníka. Hoci poistné na verejné zdravotné poistenie sa platí odo dňa vzniku poistného vzťahu, osoba poistenca nie je automaticky osobou povinnou platiť zdravotné poistenie. Takou osobou je platiteľ poistného, ktorý však so zdravotnou poisťovňou zmluvu neuzatvára, ale poistenec má povinnosť zdravotnej poisťovni oznámiť zmenu a vznik platiteľa [§ 23 ods. 1 písm. b) zákona č. 580/2004 Z. z.]. Pretože si sťažovateľka nesplnila oznamovaciu povinnosť, musela zdravotná poisťovňa zistiť platiteľa poistného a až po tomto zistení jej vznikla pohľadávka voči konkrétnemu platiteľovi poistného. Až zistením platiteľa poistného (fikciou podľa § 23 ods. 13 zákona č. 580/2004 Z. z.)

bola určená osoba konkrétneho dlžníka. Dovtedy nebolo zrejmé, kto má platiť poistné na zdravotné poistenie (za povinnú). Keďže dlžníka zistila poisťovňa až po vyhlásení oddlžovacieho konkurzu na majetok sťažovateľky, ide o pokonkurznú pohľadávku.

10. Ak sťažovateľka uviedla v rámci ústavnej sťažnosti novú skutočnosť spočívajúcu v tom, že zdravotná poisťovňa mala povinnosť odpísať pohľadávku voči platiteľovi poistného podľa § 17c ods. 1 písm. c) zákona č. 580/2004 Z. z., táto nemôže mať vplyv na posúdenie veci, pretože ju mala využiť na obranu v základnom konaní (podaním námietok voči výkazu nedoplatkov), čo neurobila.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

11. Zúčastnená osoba, ktorou je [REDAKOVANÉ] vystupujúca v predmetnom exekučnom konaní ako oprávnená, vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti z 25. apríla 2023 uviedla, že pohľadávka vznikla až v momente, keď výkaz nedoplatkov nadobudol právoplatnosť. Sťažovateľka neoznámila oprávnenej platiteľovi poistného za obdobie od 1/2015 do 12/2019, a to i napriek výzvam z 11. decembra 2017 (neprevzatá) a z 21. apríla 2021 (doručená 4. mája 2021). Preto oprávnená postupovala podľa § 23 ods. 13 zákona č. 580/2004 Z. z. a zaevidovala sťažovateľke za posudzované obdobie platiteľovi poistného – osobu uvedenú v § 11 ods. 2 zákona č. 580/2004 Z. z., tzv. samoplatiteľa, a vyčíslila jej preddavok na poistné. Zúčastnená osoba pre úplnosť uviedla, že v zmysle § 38ev ods. 17 zákona č. 580/2004 Z. z. v znení do 31. decembra 2020 sa postup podľa § 23 ods. 13 zákona č. 580/2004 Z. z. nemohol uplatňovať. Preto oprávnená nemohla postupovať podľa § 166a ods. 1 písm. a) zákona o konkurze a prihlásiť túto pohľadávku do konkurzu. Pohľadávka predpísaná výkazom nedoplatkov vznikla až po vyhlásení konkurzu, a preto sa na ňu nevzťahujú účinky vyhláseného konkurzu a je spôsobilá byť predmetom exekučného konania.

III.3. Replika sťažovateľky:

12. Sťažovateľka v rámci repliky vyjadrila nesúhlas s názormi okresného súdu a zúčastnenej osoby. Tvrdí, že pohľadávka je právo osoby (veriteľa) požadovať od inej osoby (dlžníka) nejaké konanie alebo plnenie v rámci záväzkového vzťahu. Faktickým vznikom pohľadávky je okamih márneho uplynutia lehoty na zaplatenie. Ak sa fikciou určil platiteľ poistného, ešte to neznamená, že vtedy vznikla aj samotná pohľadávka, pretože pohľadávka už existovala, len sa konkretizovala osoba, ktorá túto pohľadávku zaplatí. Tomu zodpovedá aj rozpis dlžných súm uvedených vo výkaze nedoplatkov. K názoru, že až zistením osoby platiteľovi vznikla pohľadávka, uviedla sťažovateľka príklad, v ktorom páchatel vlámaním uskutočneným v januári 2015 spôsobí majiteľovi podniku škodu vo výške 10 000 eur. O šesť rokov neskôr sa podarí zistiť osobu páchatel'a, ktorá spôsobila škodu. Ak by mal odporca pravdu, škoda by vznikla v roku 2021, čo je absurdné. Zdravotná poisťovňa už v roku 2015 vedela, že jej vzniká pohľadávka na zdravotnom poistení, ale až v roku 2021 zistila, že túto pohľadávku by mala zaplatiť sťažovateľka. V roku 2021 bola určená iba osoba, ktorá by mala vzniknuté nedoplatky zaplatiť, čomu zodpovedá skutočnosť, že vydala výkaz nedoplatkov. Sťažovateľka zotrváva aj na názore, že výkaz nedoplatkov je len administratívnym dokumentom. Nedoplatky existovali pred zistením osoby platiteľovi. Ak by neexistovali, nebolo by možné zostaviť výkaz nedoplatkov.

13. Napokon sťažovateľka poukázala na účel inštitútu oddĺženia, ktorý spočíva v tom, že za minulosťou dlžníka sa urobí hrubá čiara a umožňuje mu začať od znova bez toho, aby bolo možné od neho vymáhať staré dlhy pochádzajúce z obdobia pred oddĺžením. V jej prípade vznikli nedoplatky za obdobie od 1/2015 do 12/2019, takže spadajú do režimu oddĺženia a ako také ich nemožno od sťažovateľky vymáhať.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

14. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

15. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02).

16. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu.

17. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie práv sťažovateľky napadnutým uznesením okresného súdu, ktorým bol zamietnutý jej návrh na zastavenie exekúcie napriek tomu, že podľa jej názoru je od vymáhaného nároku riadne oddĺžená.

18. Ústavný súd, posudzujúc vecne daný prípad, považuje na tomto mieste za vhodné zosumarizovať právnu úpravu, ktorá bola relevantná v danej veci:

18.1. V zmysle § 166a ods. 1 zákona o konkurze ak tento zákon neustanovuje inak (§ 166b a § 166c), len v konkurze alebo splátkovým kalendárom môžu byť uspokojené tieto pohľadávky: a) pohľadávka, ktorá vznikla pred kalendárnym mesiacom, v ktorom bol vyhlásený konkurz alebo poskytnutá ochrana pred veriteľmi (ďalej len „rozhodujúci deň“), ...

18.2. V zmysle § 166e ods. 1 zákona o konkurze o oddĺžení rozhodne súd v uznesení o vyhlásení konkurzu alebo v uznesení o určení splátkového kalendára tak, že dlžníka zbavuje všetkých dlhov, ktoré môžu byť uspokojené iba v konkurze alebo splátkovým kalendárom (§ 166a) v rozsahu, v akom nebudú uspokojené v konkurze alebo splátkovým kalendárom. V uznesení súd uvedie znenia zákonných ustanovení, ktoré upravujú, o ktoré dlhy ide.

18.3. Podľa § 166e ods. 2 zákona o konkurze oddĺžením sa pohľadávky, ktoré môžu byť uspokojené iba v konkurze alebo splátkovým kalendárom (§ 166a), bez ohľadu na to, či boli alebo neboli prihlásené, stávajú voči dlžníkovi nevymáhateľné v rozsahu, v ktorom ho súd zbavil dlhov.

18.4. Podľa § 166e ods. 4 zákona o konkurze na nevyhmáateľnosť pohľadávky voči dlžníkovi súd prihliadne aj bez námietky dlžníka. Orgán verejnej moci je povinný hľadiet' na dlžníka vo vzťahu k pohľadávke, ktorá sa stala nevyhmáateľná (§ 166b), ako by na neho hľadel, keby rozhodol o trvalom upustení od vymáhania pohľadávky.

18.5. Podľa § 23 ods. 1 písm. b) zákona č. 580/2004 Z. z. poistenec je povinný oznámiť príslušnej zdravotnej poisťovni najneskôr do ôsmich dní zmenu alebo vznik platiteľa poistného; ak ide o vznik platiteľa poistného podľa § 11 ods. 2, najneskôr do ôsmeho dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom nastal vznik platiteľa poistného podľa § 11 ods. 2.

18.6. Podľa § 23 ods. 13 zákona č. 580/2004 Z. z. poistenec, ktorý ani na výzvu zdravotnej poisťovne nesplní oznamovaciu povinnosť do ôsmich dní odo dňa doručenia výzvy, sa na účely tohto zákona považuje za platiteľa poistného podľa § 11 ods. 2. Výzva zdravotnej poisťovne musí byť písomná a musí obsahovať vyčíslenie preddavku na poistné a poistného podľa § 20 ods. 4 a poučenie o následkoch nesplnenia oznamovacej povinnosti podľa prvej vety. Na doručovanie výzvy sa vzťahuje § 17b.

18.7. Podľa § 17b ods. 5 zákona č. 580/2004 Z. z. výkaz nedoplatkov sa považuje za doručený dňom prevzatia písomnosti adresátom. Za deň doručenia výkazu nedoplatkov sa považuje aj deň, keď bolo prijatie písomnosti adresátom bezdôvodne odopreté. Ak zásielka doručovaná poštou ako doporučená zásielka s doručenkou a poznámkou „do vlastných rúk“ bola zaslaná na všetky adresy podľa odseku 3, považuje sa za doručení dňom, v ktorom poštový prepravca vrátil zásielku zdravotnej poisťovni, i keď sa adresát o tom nedozvedel.

18.8. Podľa § 61k ods. 1 písm. d) Exekučného poriadku súd exekúciu zastaví v celom rozsahu alebo v časti, ak sú tu iné skutočnosti, ktoré bránia vyhmáateľnosti exekučného titulu.

19. Súčasne ústavný súd poukazuje na význam a účel oddľžovacieho konania: «Účelom oddľžovacieho konania je „zbaviť“ dlžníka týchto „starých“ záväzkov. „Nové“ záväzky, ktoré vzniknú v mesiaci, v ktorom súd vyhlásil konkurz alebo rozhodol o poskytnutí ochrany pred veriteľmi, a po tomto termíne, oddľženiu nepodliehajú a veriteľ si ich môže vymáhať.» (ĎURICA, M. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2019. s. 1115.). Preto je potrebné zohľadniť časové hľadisko vzniku pohľadávok, ktoré sa prihlasujú do konkurzu.

20. Podľa sťažovateľky okresný súd zasialhol do jej práv z dôvodu, že v napadnutom uznesení nesprávne ustalil okamih vzniku pohľadávky oprávnenej, v dôsledku čoho nesprávne vyhodnotil dôvody jej návrhu na zastavenie exekúcie. Za sporné považuje ustálenie momentu vzniku pohľadávky na zdravotnom poistení, a s tým súvisiacu otázku, či táto pohľadávka podlieha oddľženiu sťažovateľky. Ústavný súd teda preskúmal, či záver okresného súdu týkajúci sa momentu vzniku pohľadávky na verejnom zdravotnom poistení v kontexte oddľženia je ústavne udržateľný a spĺňa požiadavky na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, či nie je arbitrárny alebo v zjavnom rozpore s obsahom relevantných právnych noriem aplikovaných v danom prípade (porov. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05, IV. ÚS 366/2020).

21. Ako už bolo načrtnuté, otázkou majúcou relevantný vplyv na rozhodnutie okresného súdu o zamietnutí návrhu sťažovateľky na zastavenie exekúcie bolo ustálenie momentu vzniku pohľadávky na verejnom zdravotnom poistení, pričom okresný súd tento moment stotožnil s uplynutím lehoty 8 dní od doručenia výzvy sťažovateľke na splnenie oznamovacej povinnosti (§ 23 ods. 3 zákona č. 580/2004 Z. z.), pretože podľa jeho názoru až vtedy bola sťažovateľka zaevidovaná ako samoplatiteľ poistného.

22. V nadväznosti na tento názor je potrebné ozrejmiť, že verejné zdravotné poistenie vzniká a zaniká zo zákona o zdravotnom poistení a počas jeho trvania trvá aj povinnosť platiť poistné (§ 4 a § 5 zákona č. 580/2004 Z. z.). Poistné na verejné zdravotné poistenie možno charakterizovať ako nedobrovoľnú, opakovanú, účelovú a vynúiteľnú platbu, uloženú zákonom. Poistné sa platí preddavkami a zúčtováva sa v ročnom zúčtovaní poistného (§ 15 ods. 4 zákona č. 580/2004 Z. z.). Vo verejnom zdravotnom poistení je každý poistenec platiteľom poistného, ak za neho túto povinnosť neplní z rôznych dôvodov štát. Samoplatiteľom je fyzická osoba, ktorá je verejne zdravotne poistená (§ 3 zákona č. 580/2004 Z. z.), no nie je na účely zdravotného poistenia považovaná za zamestnanca, samostatne zárobkovo činnú osobu, a nie je ani poistencom štátu (§ 11 ods. 7 zákona č. 580/2004 Z. z.). Povinnosť platiť poistné jej ako samoplatiteľovi vzniká dňom nasledujúcim po dni, v ktorom prestala byť zamestnancom, samostatne zárobkovo činnou osobu alebo poistencom štátu.

23. V zmysle § 17 ods. 2 zákona č. 580/2004 Z. z. preddavok na poistné platiteľov poistného podľa § 11 ods. 2 je splatný do ôsmeho dňa po uplynutí príslušného kalendárneho mesiaca. Podľa odseku 8 citovaného ustanovenia, ak platiteľ poistného neodvedie preddavok na poistné riadne a včas, príslušná zdravotná poisťovňa si môže uplatniť nárok na tento preddavok na úrade alebo výkazom nedoplatkov. Vznik povinnosti platiť poistné a splatnosť poistného sú teda podstatnými prvkami, pričom povinnosť zaplatiť poistné nie je nevyhnutne podmienená vydaním výkazu nedoplatkov.

24. V kontexte uvedeného možno prisvedčiť tvrdeniu sťažovateľky, že pokiaľ verejne zdravotne poistená osoba ukončí pracovný pomer napr. k 31. januáru kalendárneho roka a nebude zaradená do evidencie nezamestnaných, tak za mesiac február jej vzniká povinnosť uhradiť poistné. Pokiaľ nedôjde k úhrade poistného, vzniká takejto osobe dlh na poistnom a zároveň pohľadávka na poistnom pre zdravotnú poisťovňu. Osoba platiteľa poistného nie je v takomto prípade spornou, keďže v prípade zaevidovania poistenej osoby do evidencie nezamestnaných by bol platiteľom poistného štát, čo nebol tento prípad.

25. Pokiaľ ide o výkaz nedoplatkov, ktorý je v danej exekučnej veci exekučným titulom, možno ho charakterizovať ako individuálny správny akt, ktorým zdravotná poisťovňa ako správny orgán na základe zistenia nesplnenia zákonom uloženou povinnosťou povinným subjektom určí výšku jeho nedoplatku a uloží mu povinnosť uhradiť tento nedoplatok v stanovenej lehote. Subjektmi, voči ktorým zdravotná poisťovňa môže takto postupovať, sú poistenec a platiteľ poistného (§ 11 ods. 1 a 2 zákona č. 580/2004 Z. z.) s výnimkou štátu (FEDOROVÁ, K. Zákon o zdravotnom poistení, Komentár. 1. vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer SR s.r.o., 2022. s. 219.).

26. Výkazom nedoplatkov, ktorý podľa § 6 ods. 1 písm. p) zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zdravotných poisťovniach“) vydáva zdravotná poisťovňa ako orgán verejnej správy v zmysle § 4 písm. d) Správneho súdneho poriadku (zdravotné poisťovne sú podľa § 2 zákona o zdravotných poisťovniach akciovými spoločnosťami, pozn.), ukladá platiteľovi poistného alebo poistencovi povinnosť, ktorá sa stane vynúiteľnou márnym uplynutím lehoty na jej dobrovoľné splnenie. Zmyslom doručenia výkazu nedoplatkov je preto oboznámiť adresáta s už evidovanou pohľadávkou zdravotnej poisťovne a umožniť mu domáhať sa jej preskúmania prostredníctvom námietok, resp. ju dobrovoľne zaplatiť.

27. Z uvedeného je zrejmé, že výkaz nedoplatkov sa vzťahuje na povinnosť platiť poistné, ktorá vznikla pred jeho zostavením a zároveň sa pred jeho zostavením stala splatnou. Výkaz

nedoplatkov teda nemá konštitutívny charakter, nespôsobuje vznik novej povinnosti platiť poisťné a nemá ani vplyv na splatnosť poisťného. Výkaz nedoplatkov je len administratívnym dokumentom, ktorý zostavuje poisťovňa z údajov evidencie poisťného a ktorý sa v zmysle právnej úpravy obsiahnutej v § 17a zákona č. 580/2004 Z. z. stáva exekučným titulom, nezakladá žiadne nové práva alebo povinnosti platiteľa poisťného. Ide o sumár už splatných povinností, ktoré majú zákonný podklad a vyplývajú zo zákonom stanovenej povinnosti, ktorú má platiteľ poisťného splniť bez vydania a doručenia rozhodnutia, resp. výkazu nedoplatkov.

28. Ústavný súd uznáva, že existencia subjektu právnej povinnosti je esenciálna z hľadiska možnosti núteného výkonu v exekučnom konaní, kde výkaz nedoplatkov smerujúci voči nej slúži ako exekučný titul. Avšak na tento aspekt nemožno nahliadať izolovane, ak do hry vstupuje konkurzné konanie, resp. oddĺženie. Z dosiaľ citovaných ustanovení je zrejmé, že pohľadávka, a to aj sporná, čo sa týka subjektu dlžníka, vzniká nezaplatením poisťného riadne a včas, a na jej vznik nie je potrebná žiadna ďalšia osobitná okolnosť, osobitne taká, ktorá má svoj základ v autoritatívnej deklarácii, nie konštitúcii. Rovnako to platí, aj pokiaľ ide o výzvu na oznámenie platiteľa poisťného, od ktorej oprávnená a aj okresný súd odvodili vznik pohľadávky. Tu je potrebné uviesť, že zákon stanovuje poisťencovi určité oznamovacie povinnosti spolu s lehotou na ich splnenie, a to do 8 dní od ich vzniku (§ 23 ods. 1 zákona č. 580/2004 Z. z.). Prakticky od tohto momentu zdravotná poisťovňa eviduje omeškanie platiteľa s úhradou poisťného a od tohto momentu má príležitosť na to, aby poisťencovi zaslala výzvu, pokiaľ má o platiteľovi poisťného pochybnosti. Nie je totiž vylúčené, že nedošlo k zmene alebo vzniku platiteľa poisťného, ale iba k omeškaniu s platením poisťného. Zákon o zdravotnom poistení nestanovuje zdravotnej poisťovni žiadnu lehotu na zaslanie takejto výzvy, avšak pokiaľ by sa prisvedčilo názoru okresného súdu o momente vzniku pohľadávky odvodenej od uplynutia príslušnej lehoty od doručenia výzvy, bolo by plne na vôli zdravotnej poisťovne, kedy a či by pohľadávka vznikla.

29. Mimochodom, oprávnená v exekučnom konaní a aj vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedla, že prvú takúto výzvu koncipovala 11. decembra 2017, teda v období, keď už evidovala nedoplatok na poisťnom za dva roky, pričom túto výzvu si sťažovateľka neprevzala. Aplikujúc § 17b ods. 5 zákona č. 580/2004 Z. z., na doručenie výzvy by sa tak mala aplikovať fikcia doručenia a v tomto momente by sa podľa logiky okresného súdu a zúčastnenej osoby mala zdravotná poisťovňa dozvedieť o osobe platiteľa poisťného. Išlo by nepochybne o dátum pred vyhlásením konkurzu, t. j. vznik pohľadávky by bol datovaný pred rozhodným dňom, takáto pohľadávka mohla byť prihlásená do konkurzu a spadala by pod oddĺženie sťažovateľky. Na túto výzvu sa pri argumentácii zúčastnenej osoby ako oprávnenej neprihliadalo a vznik pohľadávky bol odvodený od v poradí druhej výzvy zdravotnej poisťovne doručenej sťažovateľke 4. mája 2021, ktorá bola sťažovateľke zasielaná po jej oddĺžení.

30. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd musí prisvedčiť argumentácii sťažovateľky o tom, že pohľadávka zúčastnenej osoby vznikla okamihom márneho uplynutia lehoty na zaplatenie poisťného za to-ktoré obdobie, teda pred tzv. rozhodujúcim dňom, čo spôsobilo, že rozhodnutím o oddĺžení sa táto pohľadávka stala nevymáhateľnou v zmysle § 166e ods. 2 zákona o konkurze. Názor vyplývajúci z napadnutého uznesenia, že pohľadávka na poisťnom vzniká až uplynutím 8 dní od doručenia výzvy na splnenie oznamovacej povinnosti, síce okresný súd zdôvodnil, avšak tieto dôvody jednak nekorešpondujú so skutkovými okolnosťami danej veci a jednak nereagujú na sťažovateľkou zdôrazňovaný vznik pohľadávky z práva verejného na základe zákona, resp. nazerajú na ňu izolovane, bez zohľadnenia významu, účelu a účinkov oddĺžovacieho konania.

Zohľadňujúc vzájomné vzťahy veriteľov, ktorých pohľadávky vznikli pred vyhlásením konkurzu, nebolo by udržateľné, ak by pohľadávka na poisťovníku mala výhodnejšie postavenie ako iné pohľadávky majúce základ v hmotnom práve, a to len z dôvodu, že ide o pohľadávku z práva verejného a že je prakticky ponechané na vôľu zdravotnej poisťovne, kedy vyzve platiteľa poisťovníky na splnenie oznamovacej povinnosti. V dôsledku toho je možné vyhodnotiť námietku sťažovateľky o nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia a nesprávnej aplikácii a interpretácii relevantnej právnej úpravy za opodstatnenú, čo vedie ústavný súd k nevyhnutnému záveru, že napadnuté uznesenie predstavuje zásah do základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (výrok 1).

31. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci okresnému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Okresný súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

32. Ústavný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľke náhradu trov konania z titulu odmeny za právne služby advokáta v celkovej sume 442,38 eur (bod 3 výroku nálezu), keď pri výpočte trov právneho zastúpenia vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

33. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur (§ 11 ods. 3 vyhlášky) a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľke ústavný súd priznal náhradu trov konania za 2 úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023, tak ako si ich uplatnila (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti), v sume dvakrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 12,52 eur, t. j. spolu 442,38 eur.

34. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. novembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu